

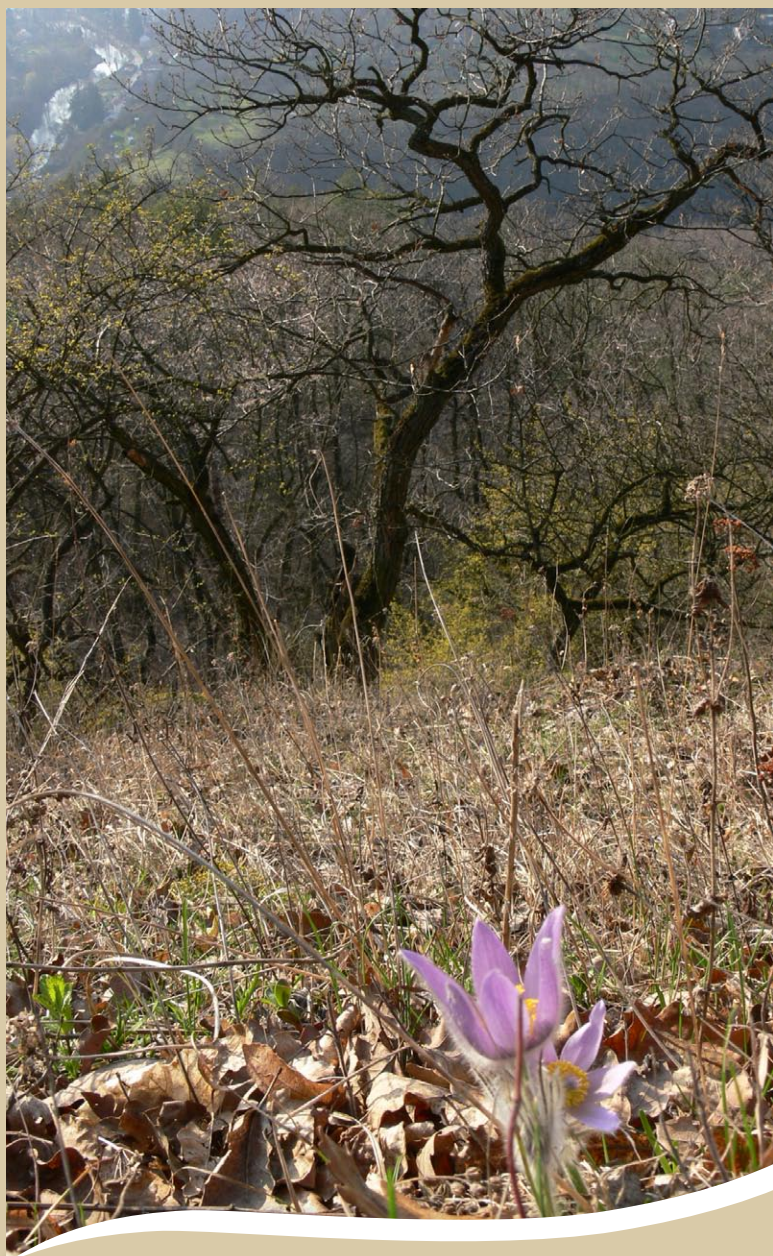

Zásady údržby a péče o travní porosty v CHKO Moravský kras

PRAKTICKÁ PŘÍRUČKA

pro zemědělce, vlastníky a uživatele pozemků
nelesních biotopů zabývajících se managementem luk,
pastvin a rozptýlené zeleně

Autoři textů: **Zdeněk Musil, Kristýna Šebková**
Autoři fotografií: **Zdeněk Musil, Kristýna Šebková**
Grafická úprava, sazba a tisk: **Reprocentrum a.s. Blansko**
Náklad: 500 ks
Správa CHKO Moravský kras, Blansko 2010

1 ÚVOD

CHKO Moravský kras se rozkládá na zhruba 92 km² plochy území severně od moravské metropole Brna. Zemědělská půda pokrývá pouze 21 % území (1982 ha) na rozdíl od 58 % zastoupení lesa. Přestože zemědělská půda reprezentuje pouze 1/5 území CHKO Moravský kras, zahrnuje cenná území s travními porosty rozličných biotopů, od mokrých po nejsušší trávníky a dotváří tak charakter krajiny. Louky a pastviny představují 1/3 veškeré zemědělské půdy, zbylé 2/3 tvoří orná půda, nacházející se převážně na severu CHKO (k. ú. Ostrov u Macochy, Vilémovice, Rudice) a uprostřed (k. ú. Babice nad Svitavou).

Orná půda na rozdíl od luk a pastvin představuje relativně chudé biotopy, s velmi nízkou druhovou rozmanitostí, s malým zastoupením ploch vhodných pro vyhledávání potravy či pro hnízdění nebo úkryt živočichů. Oproti orné půdě představují louky a pastviny území s poměrně vyšší biodiverzitou (jsou bohatší na různé druhy organismů), avšak jak velké druhové bohatství obsahují, záleží především na způsobu péče a údržby o tato území. I některé polní kultury a úhory však mohou biodiverzitu významně obohatit, je-li na nich nastaven vhodný režim hospodaření.

Tato brožurka si klade za cíl představit způsoby péče o travní porosty, a tak přispět k jejich lepší údržbě, ke zvýšení biodiverzity, zachování cenných biotopů s chráněnými, ohroženými či biogeograficky významnými druhy. Naší snahou je pomoci k lepšímu porozumění cílům ochrany přírody.

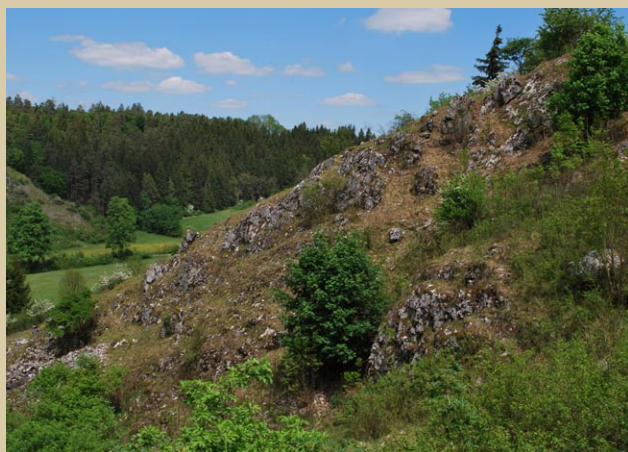
2 TYPY BIOTOPŮ TRAVNÍCH POROSTŮ V CHKO MORAVSKÝ KRAS

- *Mezofilní a vlhké louky*
- *Suché a stepní trávníky*
- *Lesní světliny*
- *Pěchavové trávníky*
- *Mokřadní louky*
- *Úhory*

Převažujícím typem travních porostů na území CHKO Moravský kras jsou **mezofilní ovsíkové louky** s rozdílným stupněm zachovalosti i pestrosti. Dále jsou zastoupeny louky mezofilního typu, vzniklé však uměle a to úspěšným zatravněním některých enkláv orné půdy se závrtky nad krasovými prostory. Druhové složení a původ použitého osiva k tomuto účelu nebyly, jak dnes víme, příliš vhodné a vznikly tak druhově chudší porosty. Splnily však důležitý účel zpevnění ploch proti erozi. Nedochozí zde již ke splachům půd do podzemí. Pro příští období je snahou tyto plochy obohatit o místní druhy trav a bylin, a tím podpořit zvyšování biodiverzity. V případech zakládání ploch nových bychom se měli druhově chudému a nepůvodnímu osivu vyhnout. Cesty pro rozvoj regionální travní směsi jsou zatím klikaté, ale ze strany Správy CHKO otevřené. Zmíněné typy porostů jsou nejčastěji využívány k seči těžkou technikou, případně jsou přepásány.

Na výslunných stráních či v některých lesních lemech se mezofilní louky často prolínají s druhově mnohem bohatšími **suchými trávníky** s dominujícím sveřepem vzpřímeným nebo válečkou prapořitou. Na jihu území vzácně přecházejí až v druhově bohaté **stepní trávníky** či **lesostepní enklávy** a **lesní světliny**. Najdeme zde biotopy mnoha teplomilných a často zvláště chráněných organismů, které směrem na sever vyznívají a objevují se už jen na některých jižně orientovaných svazích a hranách žlebů.

S mezofilními loukami, mnohdy i vlhčího charakteru, se setkáváme v některých údolích či na dnech žlebů. Tyto mohou být druhově bohaté, pokud je o ně dobře pečováno.

Na výše uvedených typech porostů mohou vlivem pastvy vznikat druhotně pastviny, které svou specifičností (okus, sešlap, nižší

VÁPENCOVÁ ŠKRAPOVÁ STRÁŇ SE SUCHÝMI TRÁVNÍKY VE VILÉMOVICÍCH

NĚKTERÉ ÚHORY NA ORNÉ PŮDĚ MOHOU VÝZNAMNĚ PODPŮRIT DRUHOVOU ROZMANITOST (ŠOŠŮVKA)

konkurence rostlin aj.) mohou vyhovovat i dalším druhům organismů.

Zvláště na severních svazích, na hranách žlebů a skalách najdeme vápnomilné **pěchavové trávníky**. Jsou buď v bezzásahovém režimu, nebo je na vybraných světlinách v rámci druhové ochrany částečně vyřezáván nežádoucí nálet dřevin.

Na vlhčích místech, v nivách potoků a říček najdeme vzácná společenstva **mokřadních luk** (tužebníková lada, vlhké pcháčkové louky, vegetaci vysokých ostřic aj.), s významným zastoupením druhů, které je třeba v území podporovat (upolín nejvyšší, kosatec sibiřský, modrásek bahenní aj.). Společně se suchými a stepními trávníky je nutné při péči o ně dbát více na požadavky druhové ochrany.

Specifickými a cennými biotopy zvyšujícími druhovou rozmanitost mohou být na určitých lokalitách i drobné **úhory**, okraje šetrně obhospodařovaných polí apod., nehostí-li jen nežádoucí invazní či expanzivní druhy. Převážně jednoleté rostliny často zahrnují vzácné druhy a nebo hostí ohrožené druhy hmyzu. Pro druhovou rozmanitost nejen úhorů je důležitá semenná banka pestrého složení, tj. zásobárna semen v půdě.

3 SEČ

Ke zvýšení biodiverzity luk a pastvin je nezbytné séct v čase a na ploše tak, aby nedocházelo ke zbytečnému masovému úhynu bezobratlých živočichů, zejména hmyzu a mohla dozrát semena rostlin.

3.1 Proč séct mozaikovitě

Mezofilní úživné louky o malých plochách, nacházející se na území, kde není dostatečné množství dalších lučních porostů, představující biotopy pro cenné bezobratlé či semena rostlin. Tyto je potřeba séct mozaikovitě a to v různých termínech. Znamená to posečení části plochy (nejlépe 1/3 louky) tak, aby na zbylých 2/3 louky mohla dorůst otava s rozkvétajícími bylinami, přičemž 1/3 z této plochy bude posečena v rámci druhé seče a zbylá 1/3 byla ponechána neposečena do dalšího roku. V dalším roce je třeba, aby se tyto plochy vyměnily tak, aby ladem zůstala opět jiná část louky a nedošlo k expanzi konkurenčně silných druhů trav. Termín seče je potřeba stanovit podle toho, jaký má porost složení (jaké druhy trav a bylin převládají nebo jaké vzácné rostliny se zde nacházejí), a který ohrožený hmyz v něm žije. Tento princip umožňuje průběžné vysemeňování druhů s rozdílnou dobou dozrávání semen i ponechání dostatečného prostoru živočichům k dokončení jejich vývojového cyklu.

U mezofilních luk o velké ploše sice existuje možnost přemístění hmyzu, ptáků či semen rostlin, ale i zde platí, že čím více termínů a rozrůznění ploch seče, tím pestřejší bude mozaika lučního porostu a především naděje na přežití více druhů živočichů a rostlin. Nachází se zde nejčastěji hnízda polních či lučních ptáků a drobných savců, kteří v období 1. seče (červen, začátek července) vyvádějí svá mláďata. Tato hynou nejčastěji přímo při sečení, ať už samotnou sekačkou, pod koly traktorů, či v důsledku ztráty zdrojů potravy nebo úkrytu.

Údržba luk je však nezbytná, bez pravidelné seče dochází k ochuzení druhové skladby nejen rostlinných společenstev, ale i na ně vázaných živočichů.

3.2 Co séct přednostně

Při sečení luk je důležité soustředit se nejdříve na místa s konkurenčně velmi zdatnými druhy, tj. např. plochy s výskytem třtiny křovištní, kopřivy dvoudomé, ovsíku vyvýšeného či invazních druhů jako celíku kanadského a obrovského, křídlatky, netýkavky žláznaté, bolševníku velkolepého aj. V případě zjištění invazního druhu je lépe oznámit výskyt Správě CHKO, která navrhne nejvhodnější způsob likvidace, neboť pouhá seč nemusí být vždy vhodná. Pro jednorocní ponechání ladem jsou vhodná místa s bohatým výskytem bylin, zejména kolem lesních lemů či místa s přirozeně řídké vegetací.

LOUKA V NPP STRÁNSKÁ SKÁLA
SEČENÁ V RŮZNÉM ČASOVÉM OBDOBÍ
(V POPŘEDÍ ČÁST NESEČENÁ,
V POZADÍ POSEČENÁ)

Obecně se dá říci, že velikost neposečené louky by neměla klesnout pod 10 % celkové plochy, nejlépe 1/3 s šířkou min. 5 m. Mělo by platit, že čím menší plocha a jeho izolovanost, tím větší procento tvoří neposečená plocha.

Speciální přístup vyžadují např. louky a stráně s výskytem vzácných či ohrožených druhů jako je jalovec obecný, dřín obecný, hořec křížatý, hadinec červený, pryšec vrbolistý. Uvedené rostliny tvoří solitérní jedince, kompaktní trsy či skupiny. Tyto je potřeba v terénu viditelně vytyčit, obsekávat, příp. (jen u vybraných druhů a na vybraných lokalitách) vytvářet vhodné plošky pro jejich rozšíření, např. odstraněním stařiny či narušením drnu v okolí. Ohrožené druhy rozptýlené v porostech je možné sěci, ale až po vysemenění. Taktéž je možné celou populaci či její část zahrnout do plochy toho roku nesečenou. Veškeré zásahy, které se týkají lokalit vzácných či zvláště chráněných druhů, je třeba konzultovat se Správou CHKO Moravský kras.

V CHKO Moravský kras se kromě mezofilních luk nacházejí i louky suché a mokřadní. Vzhledem k charakteru geologického podkladu jsou mokřadní louky v Moravském krasu vzácné a tudíž ve středu zájmu ochrany přírody. Naopak suchým loukám vysoce propustné vápence vyhovují mnohem více. Oba typy luk jsou velmi cenná stanoviště s výskytem mnoha druhů rostlin a živočichů, mnohdy chráněných a ohrožených, vyžadujících specifický přístup v údržbě. Mokřadní louky vyžadují pravidelné kosení nejlépe té části mokřadu, které hrozí zarůstání či vysušení. V první řadě je potřeba omezit druhy, které potlačují citlivější a méně zdatné druhy. Nejčastěji jsou jimi rákos, vrby, olše, ale i nitrofilní druhy jako např. kopřiva. Posečenou hmotu je potřeba okamžitě odklidit. Pokud je mokřadní louka plošně dostatečně velká (na území krasu velmi vzácně) a v blízkosti se nenachází jiné podmačené dřevinné porosty, je vhodné určitý podíl rákosin, vrbin či olšin ponechat, neboť i to mohou být cenná společenstva.

3.3 Jak pečovat o závrtvy

Mezi charakteristické povrchové krasové jevy patří závrtvy. Jsou to typické prohlubně (mísy, deprese aj.) na krasových plošinách. Péče o ně tkví v zajištění min. dvojího posečení za rok, nejlépe až 3krát, záleží na počasí konkrétního roku. Současně je důležité co nejdříve posečenou biomasu odstranit tak, aby nedocházelo k obohacování (mulčování) závrtvy živinami zpět z posečené hmoty. Nejlépe do 1–2 týdnů. Důvodem pro časté sečení vegetace v závrtvách je charakter závrtvu

MOKŘADNÍ LOUKA
V PR MOKŘAD POD
TIPEČKEM S VÝSKYTEM
OHROŽENÉHO
UPOLÍNU NEJVYŠŠÍHO

OHROŽENÝ HOŘEC
KŘÍŽATÝ ROZKVĚTÁ
V DRUHÉ POLOVINĚ
LÉTA

(morfologická sníženina). Ten umožňuje splavování ornice či sedimentů a vsakování vody z výše položených míst do jácnu závrtu, kde dochází k jejich akumulaci a tím nárůstu počtu nitrofilních druhů vázaných na tato velmi živná stanoviště.

Součástí péče o závrtu na polích je zachování alespoň 6 m širokého ochranného pásu travinového charakteru po obvodu závrtu z důvodu protierozní ochrany. Tyto lemy je potřeba séct a stejně pečlivě odklízet posečenou biomasu. Pokud výjimečně použijeme k likvidaci posečené biomasy pálení (pravidla viz níže), pak tak musí být učiněno mimo závrt, nikoliv na jeho dně. Okraj lemů je často obehán několika vysokými kůly, zpravidla 3 m, které mají za úkol upozornit traktoristu na závrtovou plochu.

ZÁVRT SPOLEČNÁK
NA ORNÉ PŮDĚ

Kromě této možnosti, je vhodným indikátorem výskytu závrtu jeho dřevinný doprovod. Nejvhodnější dřevinnou skladbou jsou keře (svída krvavá, kalina obecná, ptačí zob obecný, líska obecná, brslen evropský aj.), ovocné dřeviny či jiné dřeviny jako např. javor mlč, javor klen, javor babyka, lípa srdčitá, jeřáb ptačí a další (viz 6 Rozptýlená zeleň). Tyto je vhodné vysazovat jako solitéry nebo do různých kombinovaných skupin v počtu 2–3, keře je možné vysazovat ve vyšším počtu. Při péči o dřevinný doprovod používáme dočasnou individuální nebo skupinovou ochranu proti okusu zvěří. Není vhodné udržovat všechny závrtu s pouze lesním či pouze nelesním charakterem. V krajině se snažíme udržovat co nejpestřejší paletu různých závrtů vzhledem k podílu dřevin a travnatých ploch. Cílem je kromě podpory biodiverzity poukázat na závrt jako krajinnou dominantu krasové plošiny.

3.4 Proč séct lištovou sekačkou

Co se týče žacích strojů, pomineme-li kosu jako nejlepší žací prostředek, jsou lištové sekačky ke koncům stonků rostlin mnohem šetrnější než sekačky bubnové či křovinořezy.

3.5 Proč posečenou hmotu odstranit

Odstraňování posečené hmoty je alfou a omegou při údržbě nelesních biotopů. Odnos posečené hmoty znamená ochuzení biotopu o živiny a umožnění existence druhům konkurenčně méně zdatných rostlin. Ty jsou zpravidla málo agresivní a neschopné se prosadit vůči ostatním druhům. Výsledkem je obohacení nejen druhové skladby rostlinných společenstev, ale i na ně vázaných společenstev lučních živočichů. Ponechání posečené hmoty (mulčování) či její odnos do okrajů lesních lemů je z hlediska ochrany přírody nepřijatelné. Okraje, lemy a přechody mezi loukou a lesem představují velmi cenná stanoviště ekotonového (přechodového) charakteru, kde přežívají druhy jak lesní, tak luční nebo dokonce druhy a společenstva typická právě jen pro ekotony. Hromaděním tlejícího sena dochází jednak k uvolňování živin do okolí a jednak

k odumírání rostlin a živočichů pod hromadami tlejícího sena. V případě, kdy je nemožné posečenou hmotu odvést, je lépe vůbec neséct a ponechat travnatou plochu ladem. Důležité je i důkladné vyhrabání posečené hmoty společně s vyhrabáním stařiny. Některé druhy rostlin totiž klíčí jen na holé zemi. Pokud jejich semínka zapadnou do tlející trávy či stařiny, nezvednou.

NESPRÁVNÝ „ÚKLID“ POSEČENÉ
HMOTY DO LESNÍCH
OKRAJŮ

4 PASTVA

Pastva zásadním způsobem ovlivnila charakter naší krajiny. Díky ní se v přírodě setkáváme s druhy rostlin a živočichů adaptovanými na okus a sešlap pasoucích se zvířat. Proto je dnes pastva významným typem obhospodařování na některých vybraných lokalitách.

4.1 Typy pastvy a pastevní zvířata v CHKO Moravský kras

V CHKO Moravský kras se provádí jak pastva rotační, tak pastva kontinuální a to jak ovci Románovského aj. plemen, koz kašmírových, dojných aj., tak koní, výjimečně skotu.

Jednou z možností je provádět extenzivní pastvu. Znamená malé zatížení pastviny zvířaty, což může přinášet některé problémy související s rozvojem expanzivních rostlin či pastevních plevelů, opakované vypásání chutnějších druhů či velké množství nedopasků. Naopak intenzivní krátkodobá pastva je mnohdy lepší z hlediska ochrany přírody jak pastva extenzivní!

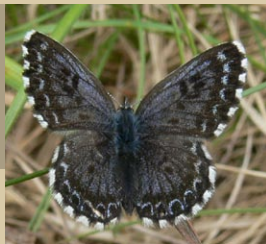
Pase se nejen na loukách, ale i na vápencových stráních, které mají specifické nároky na časové a plošné rozdělení pastvy.

4.2 Optimální nastavení pastvy – početní, časové, plošné

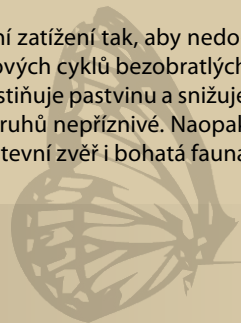
Na lučních porostech je nevhodnější střídat pastvu se sečí. Buď přepást otavy, což bylo dříve běžné, nebo naopak pokosit otavy na nejprve přepásané louce.

Na vápencových škrapových stráních se vyskytují mnohé významné, vzácné, ale i ohrožené druhy bezobratlých živočichů, nejčastěji motýlů a dalšího hmyzu. Kromě omezení, vyplývající z jejich výskytu, nabízejí výsušné škrapové stráně úživný porost maximálně tak do konce srpna, záleží na průběhu počasí konkrétního roku. Časovou organizaci pastvy je současně potřeba nastavit tak, aby nedocházelo k významnému rozšiřování křovinného náletu, který je již na konci léta pro pastevní zvířata špatně stravitelný.

V rámci nastavení pastvy je nejdůležitější stanovit optimální pastevní zatížení tak, aby nedocházelo k neúměrnému zatížení přepásané plochy, k narušení vývojových cyklů bezobratlých živočichů a zároveň došlo k omezování šířícího se náletu. Ten totiž zastihuje pastvinu a snižuje tak plochu s dostatečným osvětlením, což je pro řadu pastvinných druhů nepříznivé. Naopak rozptýlenou zeleň (solitérní stromy, keře a jejich skupiny) využívá pastevní zvěř i bohatá fauna

MODRÁSEK ROZCHODNÍKOVÝ NA HARBEŠSKÉ PLOŠINĚ

bezobratlých nejen k odpočinku a úkrytu v polostínu, ale i jako významný zdroj potravy. Zdržuje se na ní množství síťokřídlého hmyzu, slouží jako orientační bod pro létající hmyz obecně. Kromě časového nastavení pastvy (a to jak počátku pastvy, tak jeho délky), je důležité správně vymezit území k pastvě. Např. vápencové škrapové stráně je nevhodné spojovat do jednoho ohradníku s mezofilnějšími loukami, které nabízejí pastevním zvířatům mnohem chutnější druhy trav. Neméně důležité je stanovit optimální počet pastevních zvířat, aby nedocházelo k narušování a ničení pastevních porostů, k hubení živočichů či k zvyšování počtu živočichů (např. expanzivní druhy bezobratlých) adaptovaných na živné stanoviště, které konkurenčně slabší druhy vytlačí.

PASTVA OVCÍ ROMANOVSKÉHO PLEMENE NA VILÉMOVICKÉ STRÁNĚ

4.3 Nedopasky

Vhodné nastavení pastvy určuje, jak velké množství nespasených míst, tzv. nedopasků, zůstane na konci pastvy.

Tato nespasená místa dělíme z hlediska ochrany přírody na dvě skupiny. Na porosty nevhodné, tvořené druhy *expanzivními* (třtina křovištní), *invazivními* (celíky, křídlatky, netýkavka žlaznatá, bolševník velkolepý, nálet akátu), *nitrofilními* či *ruderálními* (např. kopřiva dvoudomá, šťovík tupolistý, bez černý, pelyněk černobíl, merlíky), příp. příliš *expandujícími* výmladky některých dřevin (jasan, trnka, růže šípková aj.). Tyto je potřeba každoročně séct a odstraňovat. A dále na nedopasky, které není vhodné kosit. Tyto poskytují útočiště a prostor pro vývoj četných živočichů, zejména bezobratlých či semenožravých ptáků. Rostliny zde mají čas vykvést a přinést semena. Rozlišit je lze jednoduše, jsou jimi místa druhově bohatá s kvetoucími rostlinami. Poměr vhodných a nevhodných nedopasků se tedy na různých lokalitách liší.

5 ODSTRAŇOVÁNÍ NÁLETU A VÝŘEZ DŘEVIN

Údržba luk, pastvin, škrapových strání, stepí a lesostepí, nelesních enkláv, lesních světlin a dalších souvisí s odstraňováním náletu křovin a stromů, jinak by na většině lokalit došlo k postupné přeměně v biotopy lesní.

Zásah je potřeba provádět mimo vegetační sezónu (zhruba od konce října do začátku března), kdy nehrozí, že by mohla být zničena obsazená ptáččí hnízda. Při kácení je potřeba dbát na to, aby pařezy a pahýly byly zarovnané na úroveň terénu a nevodily při následném kosení či nezraňovaly pasoucí se zvířata. Většina druhů stromů a křovin má vysokou schopnost zmlazování, s tím souvisí naléhavost chemického ošetření. Plošné využití chemie proti zmlazování není v CHKO přípustné, bodové ošetření lze využít pouze výjimečně. Pro každý likvidovaný druh může být stanoven jiný termín aplikace.

Vyřezanou hmotu je nepřipustné ukládat do lesních lemů a okrajů, je potřeba ji vždy z ošetřované plochy odstranit. Pokud je hmota štěpkována, tak i tuto štěpku je třeba z místa odvézt. Důvodem pro odstraňování dřevní hmoty z místa ošetření je snižování dotace živin na daných plochách. Pokud je hmota na louce ponechána, dochází k postupnému zarůstání těchto ploch a tím k postupnému nastoupení a dále rozšiřování nevhodných, zpravidla nitrofilních či ruderálních druhů.

VYŘEZÁVÁNÍ NÁLETU VE STARÉM OVOCNÉM SADU NA STÁDLISKÁCH U LAŽÁNEK (NPR VÝVĚRY PUNKVY)

Efektivním způsobem likvidace odstraněné hmoty, může být výjimečně (např. v méně přístupných lokalitách) pálení. Je však při něm nutné dbát zvýšené opatrnosti. Musí mu předcházet konzultace a pečlivý výběr k tomu vhodného místa se Správou CHKO a tel. oznámení spá-

dové jednotce protipožární ochrany. Platí, že pokud je v blízkém okolí orná půda, pálíme hmotu na ní a to přednostně v době vegetačního klidu, nejlépe při zámrazu.

Při likvidaci náletu je potřeba důsledně rozlišovat mezi bezcennými náletovými porosty a mezi hodnotnými dřevinami (např. dřín, jalovec, vzácné druhy růží jako růže bedrníkolistá, ovocné stromy, i některé běžné druhy dřevin se známým výskytem na ně vázaného vzácného druhu organismu aj.). Matoucí může být fakt, že některé druhy nežádoucích plošně expandujících dřevin v určité lokalitě mohou být pro jejich vzácnost na jiných lokalitách naopak žádoucí.

6 ROZPTÝLENÁ ZELEŇ

Rozptýlenou zeleň tvoří nejen jednotlivé dřeviny, ale i aleje podél cest a silnic, remízky, křovinaté meze s šípky, hlohy a trnkami, zeleň v okolí závrťů, zarostlé kamenice, zídky, terasy, skupiny stromů či stromy u kapliček a křížků a další. Funkce rozptýlené zeleně v krajině je nezastupitelná. Brání erozi půdy, zpevňuje svahy, zlepšuje klima, poskytuje stín, je významným prvkem – potravním, úkrytovým, odpočinkovým, rozmnožovacím či migračním. Tyto mimoprodukční funkce plní i ponechané polosuché a odumřelé stromy. Kromě ekologické či krajinotvorné funkce plní rozptýlená zeleň taktéž funkci užitkovou (ovocné dřeviny) kulturní či orientační. Příkladem mohou být lokality U kaštanu (na křižovatce silnic Sloup – Ostrov u Macochy – Holštejn), švestková alej do Ostrova u Macochy, lipová alej Lažánky – Jedovnice, památné stromy aj.

V zásadě není péče o tuto rozptýlenou zeleň nijak náročná, je potřeba však mít na paměti několik základních požadavků. Jedním je ochrana před zvěří po výsadbě, druhou je včasné odstranění ochranného pletiva před zaškrcením kmínku. Další je výběr druhů dřevin a správná lokalita, což je dobré konzultovat se Správou CHKO. Do volné krajiny, kde rozptýlená zeleň chybí, jsou vhodné jednak druhy místní – listnaté (hloh, ptačí zob, jeřáby, líska obecná, svída krvavá, javor klen, javor mléč, lípa srdčitá, jilm horský, růže šípková, kalina obecná, brslen evropský, na výslunných místech i dříšťál obecný, řešetlák počitivý a další), ovocné (třešně, hrušně, švestky, jabloně), nejlépe krajové odrůdy. V neposlední řadě v rámci péče o dřeviny je důležitá asanace větví řezem. Vhodná doba pro ořez je mimovegetační období, tzn. od konce října do začátku dubna. Je důležité si opět uvědomit, které druhy dobře obráží a které tuto schopnost až tak nevyužívají a tímto se řídit při ořezu.

Rozptýlenou zeleň nelze slučovat s náletem, který je předzvěstí rozšiřování lesního porostu na úkor porostu travního v rámci sukcesního procesu. V některých případech však lze nálet k zapěstování zeleně využít, je-li ovšem složen z vhodných druhů a je-li daná lokalita vhodná. Zejména na cenných travních porostech v CHKO není přípustné, aby byly prováděny neřízené výsadby zvláště jehličnatých a nepůvodních dřevin, ať už v rámci podpory rozptýlené zeleně či zalesňování.

POHLED NA MACOŠSKOU
(V POPŘEDÍ)
A VILÉMOVICKOU
(V POZADÍ) VÁPENCOVOU
ŠKRAPOVOU STRAŇ

7 ZÁVĚR

Nelesní biotopy představují území s poměrně vysokým počtem zejména živočišných (především bezobratlých) a rostlinných druhů. Vzhledem k jejich počtu a různorodosti nároků na život, nelze navrhnout jednotné **ideální** obhospodařování travních porostů, které by prospívalo všem skupinám organismů. Vždy je třeba dbát o udržení biotopu jako celku a pokud se v něm vyskytuje specifický, vzácný či dokonce zvláště chráněný druh, dostává více přednost ochrana druhová, která by měla být upřednostňována tím víc, čím je druh či přímo jeho aktuální populace na lokalitě ohroženější. Přístup k péči o tento typ biotopu Správa CHKO Moravský kras konzultuje s každým hospodářem individuálně a není obsahem této publikace. Čím větší počet různých travních porostů obhospodaříme různými způsoby, tím pestřejší mozaika v krajině vzniká, nabízí širší spektrum podmínek a tím více můžeme posílit biodiverzitu. Předložená brožura popisuje režim porosty, který neupřednostňuje žádný druh na úkor ostatních, ale naopak pomáhá udržovat louky, pastviny a rozptýlenou zeleň tak, aby co možná největšímu počtu druhů bylo umožněno přežití a rozmnožování. Při takové péči jsou vážena různá měřítka populační, lokální, biotopová, regionální, nadregionální, národní i evropská. Správa CHKO Moravský kras si je vědoma nejen vyšší náročnosti zemědělských prací, ale i plnění omezení vyplývajících z působnosti na území CHKO a tím vyšších nároků na finanční prostředky, které omezují a znevýhodňují zemědělce hospodářící v CHKO v porovnání se subjekty hospodařícími mimo CHKO.

Stát nabízí některá řešení jako možnosti náhrady finančních prostředků, které však bohužel ne vždy znamenají úplné pokrytí všech nákladů.

I přes tento handicap věříme, že subjekty hospodářící na území CHKO Moravský kras mají k tomuto území silný vztah a jsou ochotni přispět k ochraně přírody a krajiny i svým dílem, protože bez nich by tato mnoho století zemědělsky využívaná krajina zmizela.

8 SLOVNÍK POJMŮ

pastva rotační – po vypasení porostu v oplůtku (či v dosahu lana) se pastva přesune na další plochu

pastva kontinuální – nepřetržitě pasení zvířat v jednom oplůtku během pastevní sezóny (popř. roku)

sukcese – označuje vývoj a změny ve složení společenstev v ekosystému

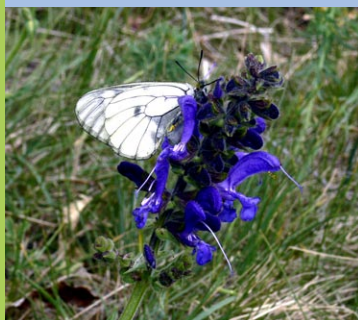
expanzivní druhy rostlin – původní či zdomácnělé druhy v naší přírodě se silnou konkurenční schopností, které mohou potlačovat méně zdatné druhy (třtina křovištní, ovsík vyvýšený aj.)

invazní druhy rostlin – nepůvodní druhy v naší přírodě s velmi silnou konkurenční schopností, které omezují a vytlačují zejména méně zdatné původní druhy (netýkavka žláznatá, křídlatky, celíky, trnovník akát, pajasan žláznatý aj.)

nitrofilní druhy rostlin – druhy vázané na vysoký obsah dusíku v půdě, mohou konkurovat jiným druhům (kopřiva dvoudomá, pelyněk černobýl, šťovík tupolistý, bršlice kozí noha aj.)

ruderální druhy – rumištní, organismy vyhledávající rumištní prostředí

biodiverzita – biologická rozmanitost, znamená variabilitu všech žijících organismů; zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů. Je popsána jako rozmanitost života ve všech jeho formách, úrovních a kombinacích

Vydáno ku příležitosti Mezinárodního roku biodiverzity.
Grafická úprava, sazba a tisk brožury AOPK, Správa CHKO Moravský kras
financovala z programu Péče o krajinu MŽP ČR.